

De WRR is van groot belang voor het debat

De WRR is er niet alleen om de waarheid te vertellen, maar ook om goed beargumenteerde tegengeluiden te laten horen, betoogt Peter Scholten....

Peter Scholten
19 oktober 2007

Na de publicatie van het rapport Identificatie met Nederland op 24 september heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) opnieuw felle kritiek gekregen over zijn positie in het integratiedebat. De WRR zou een 'gamma-PvdA-clubje' zijn, de raad zou zich bezighouden met politiek in plaats van wetenschap, en vooral 'politiek correcte vroomheden' produceren. Al met al zou de WRR de discussie over het integratievraagstuk 'geen steek verder helpen'.

Uit mijn promotieonderzoek naar de relatie tussen minderhedenonderzoek en beleid blijkt dat de WRR wel degelijk een belangrijke functie heeft vervuld in het integratiedebat. Het nut van de WRR zat hem vaak niet in het wetenschappelijke karakter van haar bijdrage, die zowel in de wetenschap als de politiek vaak ter discussie stond. Het zit hem veeleer in de kritische afstand die de raad kan en weet te bewaren ten opzichte van beleid en politiek. Herhaaldelijk wist de WRR een geluid te

produceren in het integratiedebat dat in de politieke arena niet 'bon ton' was. Haar nut blijkt vooral te liggen in het doorprikken van politieke correctheden, in plaats van het produceren van politiek correcte vroomheden.

Al eind jaren '70 slaagde de WRR erin de discussie over integratie open te breken. In het rapport *Etnische Minderheden* (1979) stelde de WRR voor het eerst dat migranten geen internationale forensen waren, of gastarbeiders, maar etnische minderheden binnen de Nederlandse samenleving. De raad stelde verschillende sociaal-economische en sociaal-culturele maatregelen voor om de positie van minderheden te verbeteren. Daarmee liet de WRR een geluid horen dat politiek omstreden was vanwege de angst om te erkennen dat Nederland een immigratieland was geworden en de angst voor politisering en het aanwoekeren van anti-immigranten sentimenten.

Het nut van de WRR in deze periode blijkt onder meer uit het feit dat het rapport op een zeer directe wijze de basis legde voor het minderhedenbeleid, dat het rapport op grote lijnen volgde.

Met het rapport *Allochtonenbeleid* (1989) wist de WRR opnieuw een belangrijke doorbraak in het integratiedebat te forceren. De accommoderende benadering van het minderhedenbeleid stond op gespannen voet met de bezuinigingspolitiek van de kabinetten-Lubbers in de jaren '80. Er bestond echter een taboe om ook ten aanzien van minderheden te spreken van rechten én plichten en een wat dwingendere beleidsaanpak. In het rapport pleitte de WRR

voor een meer activerende en dwingende benadering. Het brak met de status quo in minderhedenonderzoek en beleid. Ook toen werd gesteld dat de WRR meer politiek dan wetenschap bedreef. Uiteindelijk zou het rapport van grote invloed zijn op de ontwikkeling van het integratiebeleid zoals we dat sinds de jaren '90 kennen.

Met het rapport Identificatie met Nederland en een eerder rapport dat eenzelfde perspectief op integratie hanteerde, Nederland als Immigratiesamenleving (2001), lijkt de WRR opnieuw afstand te nemen van de status quo. Sinds een paar jaar wordt het debat overheerst door een roep om meer sociaal-culturele aanpassing en een vrees voor een botsing der beschavingen. In dit kader zou er sprake zijn van een 'nieuwe politieke correctheid', aldus een aantal politici ten tijde van de parlementaire onderzoekscommissie integratiebeleid. Het positief waarderen van diversiteit betekent multiculturalisme en dat is nu not done. Zelfs een feitelijke constatering van de WRR dat er sprake is van toenemende culturele diversiteit en van meervoudige identiteitsvorming, bleek voldoende om te stuiten op deze nieuwe politieke correctheid.

Het 'wetenschappelijke' van de WRR heeft meerdere malen ter discussie gestaan, van wetenschappelijke zowel als politieke zijde. Zo zou het eerste rapport zich te veel adviseren in plaats van informeren op basis van wetenschappelijke inzichten. Het tweede rapport werd door een aantal minderhedenonderzoekers afgeschilderd als een politiek rapport, vooral vanwege de keuze voor een meer dwingende benadering. Vanwege het derde rapport

werd de WRR juist vanuit de politiek verweten zich schuldig te hebben gemaakt aan een naïef multiculturalisme dat meer in het algemeen typerend zou zijn voor het minderhedenonderzoek.

De ironie van veel kritiek op de WRR is dat deze kritiek uitgaat van een achterhaald beeld van 'de wetenschap'. Enerzijds wordt de WRR regelmatig verweten zich te veel met politiek te bemoeien in haar keuze voor een bepaald perspectief op het integratievraagstuk. Dit 'politiek perspectief' zou bovendien herhaaldelijk zijn veranderd; waar het rechten en plichten-verhaal van het rapport uit 1989 werd gezien als 'rechts', worden de recente rapporten gezien als uitgesproken 'links'. Anderzijds zou de wetenschap 'objectieve waarheden' moeten aanleveren; maar wetenschappelijke kennis wordt voortdurend gerelativeerd, zeker wanneer het weerbarstige problemen betreft als integratie. Het idee dat het integratievraagstuk 'maakbaar' zou zijn met behulp van voldoende onderzoek zou toch inmiddels verworpen moeten zijn in zowel politiek als wetenschap.

Het nut van een WRR zit hem niet zozeer in zijn wetenschappelijke bijdrage aan het debat, maar in de kritische distantie die ze weet te bewaren ten opzichte van politiek en wetenschap. Het is deze distantie die haar in staat stelt regelmatig een tegengeluid te laten horen. Uit mijn analyse is gebleken dat de WRR meerdere malen een nieuw perspectief wist te introduceren in het integratiedebat, en daarmee een doorbraak wist te forceren in zowel beleid als onderzoek. Het nut van een WRR is niet alleen om de waarheid te vertellen, maar vooral om zo nu en dan eens een goed

beargumenteerd tegengeluid te laten horen. Ze maakt zich zo nuttig door de deelnemers aan het integratiedebat zo nu en dan aan te sporen tot meer reflectie. Daarmee past de WRR uitstekend in het huidige klimaat waarin alles gezegd moet kunnen worden, en geeft ze op een eigentijdse wijze vorm aan de rol van wetenschap bij dit soort weerbarstige problemen.